

SAMENVATTING

Spijbelen in Vlaanderen ontrafeld:

Een multi-methoden onderzoek naar de conceptuele afbakening van spijbelen en de achterliggende dynamieken.

Achtergrond: het belang van spijbelen

De aanleiding van dit proefschrift is, net zoals het meeste onderzoek naar spijbelen, ongerustheid. Ongerstheid over de vaststelling dat desondanks de vele interventies en maatregelen die er genomen worden om spijbelen tegen te gaan, het aantal spijbelande leerlingen jaar na jaar blijft toenemen. Dat is niet enkel in Vlaanderen zo, dat is een internationaal gegeven. Die ongerustheid wordt medebepaald door het problematisch karakter van spijbelen. Spijbelen heeft een negatieve invloed op het leren en presteren van leerlingen op school. Het ondermijnt ook de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongeren. Jongeren die spijbelen hebben een grotere kans op psychosociale problemen en vertonen meer antisociaal gedrag. Wanneer men er bovendien niet tijdig tegen ingrijpt, verhoogt spijbelen de kans op vroegtijdig schoolverlaten met alle negatieve gevolgen van dien voor de verdere levensloop (bv. lagere kans op het vinden van werk, hogere kans op delinquentie).

Probleemstelling: de ongrijpbaarheid van spijbelen

De literatuur beschrijft vele alternatieve maatregelen en interventies om dit fenomeen een halt toe te roepen, maar het ontbreekt aan duidelijkheid over welke interventies werken, waarom ze werken, en in welke mate ze complementair zijn aan elkaar. Dit proefschrift vertrekt van de vaststelling dat deze problemen het gevolg zijn van de ongrijpbaarheid van spijbeldrag. Die diagnose steunt op twee observaties. Ten eerste bestaat er geen consensus over wat spijbelen precies is. Het ontbreken van een gestandaardiseerde en breed gedragen definitie van spijbelen maakt het zeer moeilijk om internationaal onderzoek met elkaar te vergelijken. Discussies over spijbelen zorgen voor onduidelijkheid in het onderzoeken van de risicofactoren van het fenomeen, wat op zijn beurt bijdraagt aan een versnippering in het aanbod aan interventies om spijbelen te voorkomen. Tegelijk waarschuwt men, ten tweede, dat

spijbelen één element binnen een web van verbanden vormt waarbinnen het moeilijk is een veralgemeenbare causale ordening te vinden. Dat inzicht leidt echter vaak tot een complete afwezigheid van theorie om spijbelgedrag te interpreteren. Onderzoek naar de potentiële algemene mechanismen van spijbelen, veeleer dan losse aanleidingen of verbanden, is inderdaad schaars. De vraag stelt zich: *wat is spijbelen?* en *hoe kunnen we er meer vat op krijgen?* Beide vragen vormen de centrale onderzoeksvragen van dit proefschrift.

In dit proefschrift beargumenteren we dat die vragen het best beantwoord kunnen worden door spijbelen te benaderen vanuit het schoolbindingsperspectief. De gepresenteerde hoofdstukken moeten in dat licht gezien en beoordeeld worden. We hebben daarbij getracht om maximaal gebruik te maken van het beschikbare materiaal door het combineren van kwalitatieve analyses van 20 diepte-interviews met kwantitatieve analyses op secundaire databanken, de spijbelenquête (2011) en de PISA-enquête (2012). En dat alles steeds met een blik op de wijze waarop over spijbelen in de publieke en politieke ruimte gesproken wordt. Door eenzelfde problematiek langs verschillende invalshoeken en met verschillende onderzoeksmethoden te benaderen, trachten we recht te doen aan de complexiteit die zo kenmerkend is voor spijbelen.

De basis van dit proefschrift is gebaseerd op zes gepubliceerde wetenschappelijke publicaties. De zes artikels zijn:

Keppens, G., & Spruyt, B. (2015). Short-term fun or long-term gain: a mixed methods empirical investigation into perceptions of truancy among non-truants in Flanders. *Educational Studies*, 41(3), 326–340.

Keppens, G., & Spruyt, B. (2016). Towards a typology of occasional truancy: an operationalisation study of occasional truancy in secondary education in Flanders. *Research Papers in Education*, 32(1), 121–135.

Keppens, G., & Spruyt, B. (2017a). The development of persistent truant behaviour: an exploratory analysis of adolescents' perspectives. *Educational Research*, 59(3), 353–370.

Keppens, G., & Spruyt, B. (2017b). The school as a socialization context: understanding the influence of school bonding and an authoritative school climate on class skipping. *Youth & Society*. Advance online publication.

Keppens, G., & Spruyt, B. (2017). Truancy in Europe: does the type of educational system matter? *European Journal of Education, 53(3)*, 414-426.

Spruyt, B., Keppens, G., Bradt, L., & Kemper, R. (2016). "If only they had a file on every pupil": on the mismatch between truancy policy and practice. *International Studies in Sociology of Education, 26(2)*, 171-189.